

Jūra Marija Baužytė-Štikelienė ir Stasys Štikelis – žemaičiai, savo gyvenimą paskyrę žurnalistikai

Parengė Jadvyga SIMUTIENĖ

Didžioji dalis Vilniaus žemaičių kultūros draugijos (VŽKD) narių – vyresnio amžiaus žmonės. Taip buvo jos kūrimosi pradžioje 1988–1989 metais, taip yra ir dabar. Draugijos pagrindą sudaro įvairiose mokslo, kultūros, sveikatos ir gamtos apsaugos, žiniasklaidos, verslo, pramonės ir kitose srityse dirbę ar vis dar dirbantys ir aktyviai visuomeninėje veikloje dalyvaujantys žmonės. Daugelis jų į draugijos renginius ateina su savo antrosiomis pusėmis, nes ir vienas, ir kitas yra žemaičiai ir abu jie dalyvauja draugijos veikloje.

Beveik dešimtmetį tarp tokių porų buvo ir žurnalistai Jūra Marija Baužytė-Štikelienė ir Stasys Štikelis. Tai, kad Jūra turi ir antrą vardą ir kad jos vyras – Stasys Štikelis, nedaug kas žinojo, tad ją vadindavo tiesiog Jūra Baužyte, t. y. taip, kaip ji dažniausiai spaudoje pasirašinėdavo savo straipsnius.

Jūra VŽKD veikla susidomėjo, jos renginiuose lankytis pradėjo jau pirmaisiais draugijos veiklos metais. Ja pasekė ir jos vyras Stasys. Jūra pirmoji spaudoje pradėjo skelbti žinutes ir didesnės apimties straipsnelius, karvais ir nuotraukomis apie Žemaičių

kultūros draugijos ir jos skyriaus – VŽKD veiklą. Ji juos pasirašydavo savo pačios vardu ir mergautine pavarde arba Birutės Jūronytės slapyvardžiu. 1991–1992 m. daugiausiai tokių tekstų buvo išspausdinta visai Lietuvai skirtame dienraštyje „Tiesoje“, kurio redakcijoje Jūra ilgą laiką dirbo. Taip žinia apie sostinės žemaičių iniciatyvas, renginius, žemaičių kultūrinį sąjūdį, jo siekį puoselėti savo motinos kalbą, tradicijas, papročius, geriau pažinti gimtojo krašto istoriją, įamžinti iškilų žemaičių atminimą ir svarbias istorines vietas pasklisdavo po Lietuvą ir dar plačiau.

J. Baužytės netekome prieš penkerius metus. S. Štikelis Anapilin pasitraukė 1999-aisiais, kai Vilniaus žemaičių kultūros draugija, anksčiau vadinta Vilniaus žemaičių pavietu, skaičiavo dešimtuosius savo veiklos metus.

Kasmet Anapilin pasitraukusių VŽKD narių būrys didėja. Juos atsimena draugai, bičiuliai, artimieji, apie juos pasakoja ir nuo 1997 m. gruodžio mėnesio Tamaros Eugenijos Arnastauskienės rašytas VŽKD metraštis, gausiai iliustruotas Virginijos Valuckienės, Zigmo Juškevičiaus, Juozo Elekšio ir kitų taktyviai draugijos veikloje dalyvavusių fotografų nuotraukomis. Iki 1997 metų šį metraštį rašė keli kiti draugijos nariai. Pirmieji įrašai jame palikti 1991 m. kovo mėnesį. Jų autorė – J. M. Baužytė-Štikelienė. Čia ji rašo apie tai, kaip Vilniaus žemaičiai rengėsi Užgavėnių šventei, kurios tradicijas mūsų sostinėje gaivino ne kas nors kitas, o Vilniaus žemaičiai.

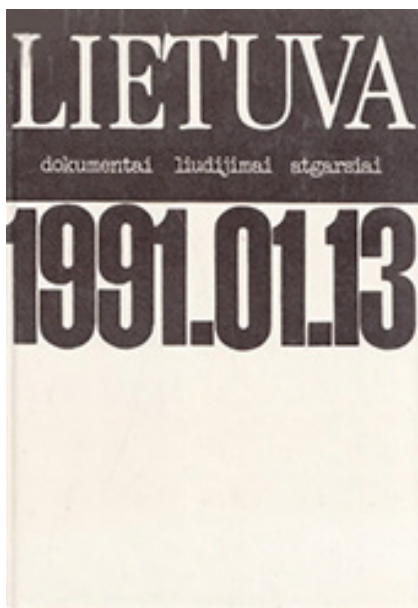
Vienas pirmųjų Jūros Baužytės straipsnelių apie Žemaičių kultūros draugijos veiklą, (išspausdintas dienraštyje „Tiesa“ 1992 m. balandžio 30 d.)

Jūra Marija Baužytė-Štikelienė. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Lietuvos žurnalistų sąjungos archyvo

Jūra Marija BAUŽYTĖ- ŠTIKELIENĖ

Jūra Marija Baužytė-Štikelienė (1933–2018) – Lietuvos žurnalistė, publicistė, visuomenės veikėja, knygų autorė ir sudarytoja. Gimė 1933 m. sausio 13d. tuometinės Šiaulių apskrities

Knygos „Lietuva 1991.01.13: dokumentai liudijimai atgarsiai“ viršelis

Kuršėnų miestelyje. Vidurinių išsilavinimą įgijo Panevėžio 2-ojoje mergaičių gimnazijoje, kurią baigė 1951 metais. Tada įstojo į Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultetą. Čia ji 1951–1956 metais studijavo žurnalistiką ir įgijo žurnalistės specialybę.

Baigusi studijas pradėjo dirbti respublikinėje spaudoje korespondente: 1956 m. – „Valstiečių laikraštys“, 1957–1960 m. – dienraštyje „Komjaunimo tiesa“. Daugiau negu trisdešimt metų (1960–1992) dirbo dienraščio „Tiesa“ redakcijoje korespondente ir skyriaus vedėja. Būdama jau beveik 60-ies metų amžiaus, tapo įmonės „Lietuvos geležinkeliai“ korespondente. Šias pareigas ji ėjo 1992–1995 m.

Lietuvoje prasidėjus Atgimimui, įsijungė į naują Lietuvą kūrusių žmonių gretas.

Buvo Lietuvos žurnalistų sąjungos narė, kelerius metus vadovo šios sąjungos Publicistikos sekcijai. 1983 m. jai suteiktas LSSR nusipelnusios žurnalistės vardas, 2008 m. apdovanota Lietuvos žurnalistų sąjungos medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“.

Daugiausiai jos straipsnių paskelbta moralės, dorovinio auklėjimo, kraštotyros, žurnalistikos, nuo 1992-ųjų metų – ir geležinkeliečių darbo temomis. Savo rašinius publikuodavo įvairiuose spaudos leidiniuose.

J. Baužytė yra kelių knygų autorė ir bendraautorė, sudarytoja. 1972 m. išleista jos apybraižų knyga „Išdalyta saulė“, 1979m. išspausdinta jos sudaryta Lietuvos žurnalistų sąjungos premijuotų žurnalistų kūrybos rinktinė „Horizontai: Vinco Mickevičiaus-Kapsuko premi-

Jūros Marijos Baužytės knygos „Pavėlavę lieka stotyje. Neišsiųsti laišakai“ viršelis

jos laureatų kūrybos rinktinė“. 1991 m. išleista jos publicistinių apybraižų knyga „Žirgai lekia per rūką“, 2000 m. – „Šviesa iš toli: knygnešys Karolis Baužys ir jo palikuonys“. 2008 m. kartu su kitais kolegomis Jūra parengė spaudai knygą „Gyvenimai, skirti geležinkeliams“. 2009 m. išleista jos parašyta knyga „Pavėlavę lieka stotyje: Neišsiųsti laišakai“. Tai

(Nukelta į 64 p.)

Jūros Marijos Baužytės knygos „Mėnulio užtemimo naktį“ viršelis

Konstantino Šakenio knygos „Vaizdai ir mintys nelaisvėje“ viršelis

esė apie žurnalistiką gyvenime ir gyvenimą žurnalistikoje. Ji dedikuota žurnalistams, žiniasklaidos gerbėjams ir tiems, kas jos labai nekenčia. Knygoje autorė pasakoja apie savo gyvenimo ir žurnalistinio darbo patirtis bei įvairiose Lietuvos gyvenimo srityse įvykusius pokyčius laikotarpiu nuo 1951 iki 2008 metų.

2015 m. išspausdintas J. Baužytės publicistinis romanas „Mėnulio užtemimo naktį“, pasak autorės, skirtas tiems, kurie nesijaučia laimingi.

1991 m. lietuvių kalba išleistoje kelių autorių dokumentinės medžiagos knygoje „Lietuva 1991.01.13: dokumentai, liudijimai atgarsiai“, pasakojama apie kraujo pareikalavusius 1991 m. sausio įvykius Vilniuje. Šiame leidinyje išspausdintas jos parašytas ir spaudai parengtas skyrius apie žmones, žuvusius 1991 m. sausio 13 d. prie Lietuvos televizijos bokšto bei radijo ir televizijos pastatų. Ši knyga 1992 m. buvo išleista dar ir anglų kalba.

Jūra yra inžinieriaus, pedagogo, politikos ir visuomenės veikėjo, buvusio Lietuvos III ir IV Seimo nario, 1936 m. rugsėjo 1–1940 m. liepos 1 dienomis ėjusio Lietuvos Seimo pirmininko pareigas, buvusio Lietuvos švietimo ministro Konstantino Šakenio (1881–1959) prisiminimų dvitomio „Vaizdai ir mintys nelaisvėje“ redaktorė.

Vyriui Stasiui Štikeliui mirus, ji sudarė, parengė spaudai ir išleido jo monografiją „Eterio šviesa“ (Lietuvos radijo istorija 1919–1940 m.). Ši knyga 2001 metais buvo apdovanota Vinco Kudirkos premija. Jūra užbaigė spaudai parengti ir kitą S. Štikelio knygą – „Lenkiuosi gimtinei: Milvydiškiams, kurių jau nebėra“ (išspausdinta 2004 m.).

Jūros Marijos sesuo – daugelio lietuvių žinoma kultūros laidų apie mūsų šalies miestelius rengėja, televizijos žurnalistė, redaktorė Nijolė Baužytė (g. 1938 metais). Nijolė ilgą laiką globojo, prižiūrėjo paskutiniaisiais metais sunkiai sirgusių seserį.

Jūra Marija Baužytė-Štikelienė mirė 2018 m. spalio 24 d. Vilniuje. Ji, kaip ir jos vyras Stasys Štikelis, palaidota Vilniaus Saltoniškių kapinėse.

Stasys ŠTIKELIS

Stasys Štikelis (1930–1999) – žurnalistas, ilgametis Lietuvos radijo ir televizijos darbuotojas, radijo istorijos tyrinėtojas, knygų autorius. Jis gimė 1930 m. sausio 4 d. tuometinio Varnių valsčiaus Milvydiškių kaime. Jaunystėje svajotojo tapti mokytoju, tad, bai-

Stasys Štikelis. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš LRT archyvo

gęs vidurinę, įstojo į Klaipėdos mokytojų institutą ir 1954 m. jį baigė. Pradėjęs studijuoti šiame institute Stasys įsidarbino Klaipėdos sritys laikraštyje „Tarybinė Klaipėda“ ir 1951–1953 m. buvo šio leidinio korespondentas. Vėliau, kai laikraštis tapo miesto leidiniu, redakcijoje jam buvo patikėtos skyriaus vedėjo pareigos. 1958 m. jis tapo Lietuvos žurnalistų sąjungos nariu. Tris metus Stasys yra dirbęs naujienų agentūroje ELTA.

1966 m. jis tapo Lietuvos radijo ir televizijos kūrybinio kolektyvo nariu. Iš pradžių ėjo redaktoriaus pareigas, vėliau dirbo televizijos programų direktoriumi, kelių redakcijų vyresnioju ir vyriausioju redaktoriumi, daug metų vadovavo Laiškų ir sociologinių tyrimų redakcijai. 1993-ųjų pavasarį, įkūrus Lietuvos radijo televizijos Fondų skyrių, tapo jo vedėju. Rengdavo laidas visuomenės gyvenimo, kultūros istorijos ir kitomis temomis.

S. Štikelis jau buvo sulaukęs garbaus amžiaus, kai sumanė įgyti daugiau žinių vadybos srityje, tad įstojo į Vilniaus universitetą

Stasio Štikelio knygos „Užgrobti, bet nenu-tildyti“ viršelis

ir 1992 m. čia įsigijo Specialistų tobulinimo fakulteto menedžerių, prodiuserių specialybę.

Dirbdamas Lietuvos radijuje ir televizijoje nuolat domėjosi Lietuvos radijo ir televizijos istorija, rinko apie ją medžiagą, rengdavo šia tema straipsnius ir juos publikuodavo įvairiuose leidiniuose. Aktyviai bendradarbiavo tuo metu leistame savaitraštyje „Kalba Vilnius“.

1982 m. išspausdinta S. Štikelio spaudai parengta knygelė (medžiaga lektoriui) „Televizija ir radijas: vakar, šiandien ir ry-

Stasio Štikelio knygos „Eterio šviesa“ viršelis

toj“, 1983 m. – žinynas „Radijas ir televizija“, 1991 m. – knyga „Užgrobti, bet nenu-tildyti“. Stasys yra ir 1997 m. išleistos knygos „Lietuvos televizijai 40“ vienas iš sudarytojų ir autorių.

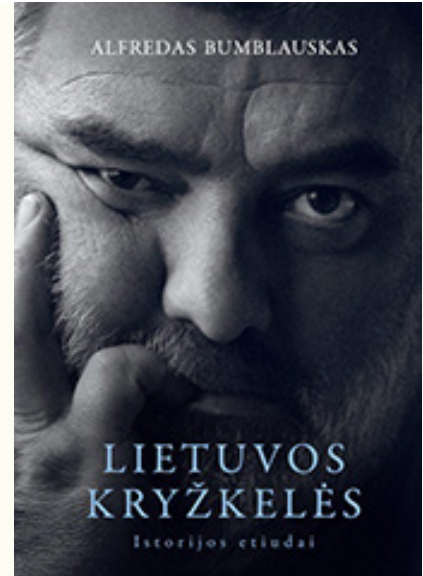
S. Štikeliui mirus, rankraščiuose liko nemažai neužbaigtų spaudai parengti tekstų, tarp jų ir apie Kauno radiofoną. Šiuo rašytiniu palikimu bei sklaida toliau rūpinosi jo žmona Jūra. Ji sudarė, parengė spaudai ir 2001 m. išleido jau minėtą S. Štikelio parašytą Lietuvos radijo 1919–1940 m. istoriją – monografiją „Eterio šviesa“ (ši knyga 2001 m. buvo apdovanota Vinco Kudirkos premija), bei knygą „Lenkiuosi gimtinei: Milvydiškiams, kurių jau nebėra“ (išspausdinta 2004 m.).

Monografijoje „Eterio šviesa“ daug dėmesio skirta iki to laiko mažai tyrinėtam Lietuvos radijo atsiradimui, jo raidai, modernizavimui bei plėtojimui. Knygoje pateikta daug žinių apie pirmąsias radijo stotis, Radiofono studijų atsiradimą, kūrybinių ir techninių kolektyvų susiformavimą, kt. Yra žinių ir apie su radiju susijusių kultūros įstaigų teisės aktus, radijo darbuotojų turėtas darbo sąlygas, radijo programų sudarymo principus bei radijo įtaką šviečiant visuomenę.

Kologos, Vilniaus žemaičiai, artimieji S. Štikelį prisimena kaip plačios erudicijos, savo profesijai atsidavusį, draugišką, nuoširdų ir kartu labai kuklų žmogų.

Stasys Štikelis mirė 1999 m. lapkričio 21 dieną. Jis, kaip ir jo žmona Jūra Marija yra palaidotas Vilniaus Saltoniškių kapinėse.

Išsamią jo biografiją 2007 m. parengė jo žmona ir Elena Rada- vičienė.

A. Bumblausko knygos „Lietuvos kryžkelės: Istorijos etidai“ (Vilnius, 2023) viršelis

NAUJA BŪTOVĖS DAINIAUS KNYGA

Šiomet istoriko, televizijos laidų vedėjo Alfredo Bumblausko gerbėjai sulaukė naujos jo knygos – „Lietuvos kryžkelės: Istorijos etidai“.

Pristatydamas šią knygą Vytautas Ališauskas rašo:

„Alfredas Bumblauskas yra tiek daug kalbėjęs, kad daug kam atrodo, jog jis nieko taip ir neparašė. Ši knyga privers Būtovės dainių pamatyti kitaip – kaip tyrėją, mokslininką, analitiką. Šis kitoks Bumblausko kalbėjimas privers kitaip išgirsti ir jo viešąją raišką. Man dabar akivaizdu, tai, ką seniai įtariau: ironiškas ir artistiškas tūkstančio diskusijų renginių, laidų dalyvis nėra tik Vilniaus universiteto profesoriaus kaukė, ir atvirkščiai – mokymas ir tyrimas jam nėra tik laisvalaikio priešoka. Po šios knygos vieno veide neišvengiamai matysime ir kitą, tiksliau – žinosime, kad dviejų Bumblauskų nėra.“